

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΑ ΡΗΤΟΡΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ

Β' Λυκείου (Γ' Εσπερινού)

Α. ΦΥΣΙΚΗ ΡΗΤΟΡΕΙΑ

Χάρισμα λόγου – ευγλωττία ορισμένων ανθρώπων

Ομηρικά έπη→δοξάζεται η ευγλωττία όσο η ανδρεία . Ο ιδανικός ήρωας έπρεπε να διαπρέπει με το λόγο του στην αγορά όπως με τα ανδραγαθήματα στον πόλεμο (μύθων τε ρητήρ, έργων τε πρηκτήρ).

Το δημοκρατικό πολίτευμα , που βασικό του χαρακτηριστικό ήταν η **ισηγορία** (ισότητα στο δικαίωμα του λόγου), έδωσε τη δυνατότητα σε πολλούς να αξιοποιήσουν το φυσικό τους ταλέντο.

Β. Η ΓΕΝΝΗΣΗ ΤΗΣ ΣΥΣΤΗΜΑΤΙΚΗΣ ΡΗΤΟΡΕΙΑΣ

Υπάρχει βεβαίως αρκετή απόσταση μεταξύ φυσικής ευγλωττίας και συστηματικής ρητορικής. Η τελευταία δεν αρκείται στη **φύση**, αλλά απαιτεί ακριβή γνώση των κανόνων (**έπιστήμην**) και άσκηση (**μελέτην**).

Δημιουργοί και διδάσκαλοι της συστηματικής ρητορικής ήταν δυο Συρακόσιοι (Κόραξ και Τεισίας) . Σ' αυτούς οφείλεται η διαίρεση του ρητορικού λόγου σε μέρη και η χρήση των πιθανών λογικών επιχειρημάτων των «εικότων» στην υποστήριξη των δικαστικών υποθέσεων. Θεωρούσαν τη ρητορική, τέχνη (Διαφωνεί ο Πλάτων)

Γ. ΡΗΤΟΡΕΙΑ ΚΑΙ ΣΟΦΙΣΤΙΚΗ

Σικελία: κοιτίδα συστηματικής ρητορικής

Αθήνα: το επίκεντρό της (βλ. Προϋποθέσεις ευδοκίμησης: δημοκρατία, λαϊκές συνελεύσεις, δικαστήρια, πόλη όπου διέμεναν οι σοφιστές-περιφερόμενοι διδάσκαλοι ανώτερης παιδείας)

Γοργίας ο Λεοντίνος (από Σικελία, έφτασε Αθήνα το 427πΧ) :

Καλλιέργησε την πολιτική και επιδεικτική ρητορεία

Αποβλέποντας στην πειστικότητα του λόγου μελέτησε τη σημασία που έχει η *τρέχουσα πολιτική, κοινωνική και ψυχολογική συγκυρία, η κατάλληλη δηλ. για κάθε λόγο περίσταση* , «καιρός»

«Γοργία σχήματα» - πάρισα, ομοιοτέλευτα , παρηχήσεις, αντιθέσεις...

Αρνείται (όπως και οι περισσότεροι σοφιστές) ότι υπάρχει αντικειμενική γνώση και επομένως αντικειμενική αλήθεια και ηθική.

Ο Πρωταγόρας είχε διατυπώσει την άποψη ότι για κάθε ζήτημα υπάρχουν **δύο απόψεις** – λόγος αντίθετοι μεταξύ τους με την απαίτηση να είναι και οι δύο συγχρόνως εξίσου αληθινοί («δισσοί λόγοι»). Η ρητορική λοιπόν ως «πειθοῦς δημιουργός» , ως τεχνική δηλαδή που έχει **στόχο να πείσει**, δεν ενδιαφέρεται να ανακαλύψει και να διδάξει τα αληθινά και τα δίκαια, αφού αυτά σύμφωνα με τις αντιλήψεις αυτές δεν υπάρχουν, αλλά να εκθέσει τα «εικότα» , δηλ τα πιθανά, **τα αληθοφανή, αυτά που μοιάζουν να είναι, κι ως μνη είναι, αληθινά, φτάνει να συμφέρουν το ρήτορα ή τον πελάτη του.**

Οι μαθητές των σοφιστών στρεφονοδικούν στα δικαστήρια, δημαγωγούν στις συνελεύσεις. Ο ίδιος λογογράφος δεν είχε ηθικούς δισταγμούς να γράψει πολλές φορές δύο λόγους, έναν για τον κατηγορούμενο κι έναν για τον κατηγορο, στην ίδια δίκη!

Οι σημαντικότεροι ρήτορες, λογογράφοι και διδάσκαλοι της ρητορικής έδρασαν στην Αθήνα από τα τέλη του 4^{ου} αιώνα π.Χ . (Αντιφών, Ανδοκίδης, Λυσίας, Δημοσθένης κλπ)

(σχολικό βιβλίο, σελίδες: 9-13)